

Rèn luyện kỹ năng tự phục vụ cho học sinh lớp 2 thông qua tổ chức Hoạt động trải nghiệm

Lê Thị Cẩm Lệ*, Trần Quang Đại Thanh**, Nguyễn Thanh Mai**

*Th.S. Trường Đại học Tây Nguyên

**SV ngành GD Tiểu học, Khoa Sư phạm, Trường ĐH Tây Nguyên.

Received: 9/5/2024; Accepted: 13/5/2024; Published: 16/5/2024

Abstract: The article presents theory about self-service skills including: Concept, roles, manifestations, and classification. On that basis, we propose a process for designing experiential activities to train self-service skills for 2nd grade students and apply the process to design an experiential activity.

Keywords: Experiential activities, self-service skills, students.

1. Đặt vấn đề

Hoạt động trải nghiệm (HĐTN) là một hoạt động bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 12. Ở cấp Tiểu học (TH), nội dung HĐTN tập trung vào các hoạt động khám phá bản thân, hoạt động rèn luyện bản thân, hoạt động phát triển quan hệ với bạn bè, thầy cô và người thân trong gia đình. Các hoạt động xã hội và tìm hiểu một số nghề nghiệp gần gũi với học sinh (HS) cũng được tổ chức thực hiện với nội dung, hình thức phù hợp với lứa tuổi. HĐTN không chỉ giúp hình thành kiến thức mới mà quan trọng hơn là tạo cho HS có niềm say mê tìm hiểu, thích khám phá và biết cách lĩnh hội những kiến thức mới, cách hình thành kỹ năng (KN) mới. HĐTN là hoạt rất thích hợp để rèn luyện cho HS những KN, trong đó có KN tự phục vụ.

KN tự phục vụ bản thân là nền tảng, cơ sở để hình thành nên thói quen tự lập của HS. Tự phục vụ bản thân là một trong những KN quan trọng thúc đẩy HS hoàn thiện mình một cách tốt nhất, là chìa khóa thành công cho tương lai sau này của HS. Ở TH đặc biệt là HS lớp 2 - 7 tuổi là lúc các em bắt đầu bước vào giai đoạn phát triển và hoàn thiện dần chính kiến của bản thân. Ở độ tuổi này, có thể thấy rõ ràng sự trưởng thành của con qua cách HS cảm nhận và bày tỏ ý kiến về thế giới quan. Hơn hết, các KN được các em chú trọng rất nhiều. Ở lớp 2 hành vi mà HS thực hiện còn phụ thuộc nhiều vào yêu cầu của người lớn. Khi đó, sự điều chỉnh ý chí đối với việc thực thi hành vi ở các em còn yếu. Đặc biệt các em chưa đủ ý chí để thực hiện đến cùng mục đích đã đề ra nếu gặp khó khăn. Lớp 2 cũng là giai đoạn HS đã thích nghi với môi trường TH sau khi đã trải qua giai đoạn lớp 1. Giai đoạn lớp 2 chính là giai đoạn quan trọng, chiếm ưu thế trong việc rèn luyện KN tự phục vụ cho HS bởi giai đoạn này đòi hỏi HS bắt đầu phải tự mình làm những công việc như ăn uống, vệ sinh cá nhân,

chuẩn bị sách vở, tự học,... mà ít khi hoặc không cần đến sự giúp đỡ của cha mẹ hay người lớn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Kỹ năng tự phục vụ

2.1.1. Khái niệm

KN tự phục vụ là khả năng của một cá nhân tự thực hiện những hoạt động để giải quyết các tình huống hay nhiệm vụ trong cuộc sống hàng ngày nhằm duy trì cuộc sống và đáp ứng các nhu cầu cơ bản của bản thân như ăn, mặc, vệ sinh, vui chơi, học tập.

2.1.2. Vai trò

KN tự phục vụ bản thân là nền tảng, cơ sở để hình thành nên thói quen tự lập của HS. Tự phục vụ bản thân là một trong những KN quan trọng thúc đẩy HS hoàn thiện mình một cách tốt nhất, là chìa khóa thành công cho tương lai sau này của HS.

KN tự phục vụ đối với học sinh là rất quan trọng. Nếu không có KN tự phục vụ bản thân, HS sẽ không thể chủ động trong cuộc sống hiện đại. Nhất là đối với HS tiểu học, nếu được trang bị KN tự phục vụ, các em đã có thể tự làm nhiều việc như ăn uống, vệ sinh cá nhân, chuẩn bị sách vở, tự học,... mà không cần cha mẹ nhắc nhở, hỗ trợ. Thiếu KN tự phục vụ sẽ dẫn đến hệ lụy trẻ lười biếng, thụ động và khó khăn khi tham gia vào các hoạt động tập thể.

2.1.3. Biểu hiện

KN tự phục vụ được biểu hiện qua các hành vi như: vệ sinh cá nhân như tắm, gội, đánh răng, cách giữ gìn vệ sinh thân thể sạch sẽ và thơm tho; tự chuẩn bị đồ dùng học tập, trang phục đến trường; tự giặt quần áo, đồ dùng; dọn dẹp, sắp xếp đồ đạc; tự chuẩn bị trước một chuyến đi; ăn và uống đúng cách, sử dụng đúng chức năng của dụng cụ ăn uống, không làm rơi vãi ra bàn, ăn đa dạng thức ăn, sử dụng khăn ăn đúng cách, thói quen ăn uống lịch thiệp; chăm

sóc diện mạo bên ngoài như chải tóc, tự mặc trang phục, buộc dây giày mà không cần sự trợ giúp của người lớn.

2.1.4. Phân loại

KN tự phục vụ bao gồm: KN ăn uống; KN thay quần áo; KN vệ sinh cá nhân; KN đi vệ sinh và các KN sử dụng đồ vật trong cuộc sống hằng ngày (ở nhà và ở trường học).

2.2. Quy trình thiết kế HĐTN để rèn luyện KN tự phục vụ cho HS lớp 2.

2.2.1. Quy trình thiết kế HĐTN để rèn luyện KN tự phục vụ cho HS lớp 2

Bước 1: Xác định chủ đề, bài học trải nghiệm trong chương trình HĐTN lớp 2

Căn cứ vào tính chất, đặc điểm của KN tự phục vụ để lựa chọn chủ đề, bài học trong chương trình hoạt động trải nghiệm lớp 2 sao cho phù hợp nhất để rèn luyện KN tự phục vụ cho HS.

Bước 2: Xác định yêu cầu cần đạt của chủ đề, bài học trải nghiệm

Yêu cầu cần đạt có vai trò quan trọng giúp định hướng cho toàn bộ các hoạt động dạy và học trong bài. Việc xác định yêu cầu cần đạt cần phải căn cứ vào chương trình GDPT 2018 và HĐTN hướng nghiệp; căn cứ vào thực tiễn; căn cứ vào người học; Yêu cầu cần đạt của bài học cần hướng đến hình thành và phát triển năng lực và phẩm chất cho HS.

Bước 3: Xác định nội dung của chủ đề, bài học trải nghiệm

Căn cứ vào yêu cầu cần đạt của chủ đề, bài học đã được xác định, từ đó xác định các nội dung hoạt động cần có trong chủ đề. Thể hiện mối liên hệ chặt chẽ giữa yêu cầu cần đạt, nội dung và hình thức, PP tổ chức hoạt động. Trong mỗi hoạt động cũng cần xác định mục tiêu và cách thực hiện.

Bước 4: Thiết kế HĐTN

Căn cứ vào yêu cầu cần đạt và nội dung đã được

xác định, tiến hành thiết kế kế hoạch tổ chức HĐTN để rèn luyện KN tự phục vụ cho HS lớp 2.

Bước 5: Thiết kế các tiêu chí và bộ công cụ kiểm tra, đánh giá HS

Thiết kế công cụ, tiêu chí đánh giá phù hợp sao cho đo được mục tiêu của chủ đề, mức độ đạt được về phẩm chất và năng lực của từng HS, để đánh giá kết quả hoạt động.

Một số công cụ đánh giá có thể sử dụng để kiểm tra, đánh giá như: Rubric, bảng kiểm, phiếu quan sát, câu hỏi,...

2.2.2. Vận dụng quy trình để thiết kế tổ chức chủ đề HĐTN nhằm rèn luyện kỹ năng tự phục vụ cho HS lớp 2

Bước 1: Xác định bài học trải nghiệm: Bài 13: Em tự làm lấy việc của mình (Chương trình HĐTN 2 bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống)

Bước 2: Xác định yêu cầu cần đạt

Sau bài học này, HS sẽ:

- Nhận biết được tác hại của việc không tự phục vụ bản thân, phụ thuộc vào người khác.
- Nhận biết được những hành động tự phục vụ bản thân trong cuộc sống hằng ngày.

Bước 3: Nội dung của bài học trải nghiệm

Nội dung giáo dục giúp HS tiếp cận và nhận thức đúng đắn về KN tự phục vụ chủ yếu đề cập đến ý nghĩa của KN tự phục vụ trong cuộc sống khi ở gia đình cũng như ở trường học; tác hại của việc không rèn luyện KN tự phục vụ.

Nội dung giáo dục còn cung cấp cho HS kiến thức liên quan đến các việc làm, biểu hiện của KN tự phục vụ. Đồng thời nội dung giáo dục còn đề cập đến những hành động, việc làm tự phục vụ mà HS đã thực hiện được từ đó khuyến khích phát huy tính tự phục vụ ở HS.

Bước 4: Thiết kế kế hoạch tổ chức HĐTN

<p>Khám phá chủ đề</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Mục tiêu:</i> HS nhận biết được tác hại của việc không tự phục vụ bản thân, phụ thuộc vào người khác. Nhận biết được những hành động tự phục vụ bản thân trong cuộc sống hằng ngày. - <i>Phương pháp:</i> Kể chuyện, vấn đáp, thảo luận nhóm. - <i>Cách tiến hành:</i>	
<p><i>Hoạt động 1:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - GV mời HS đọc yêu cầu của bài 1: <p><i>Nghe và thảo luận về câu chuyện Bạn nhỏ hay gọi “Mẹ ơi!”.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - GV kể câu chuyện: <p>Có một bạn nhỏ năm nay lên học lớp 2. Do được cưng chiều nên việc gì bạn ấy cũng gọi mẹ làm giúp như là: Mẹ ơi, mẹ buộc tóc cho con! Mẹ ơi, mẹ mở cho con gói bim-bim! Mẹ ơi, mẹ thay quần áo cho con! Mẹ ơi, mẹ dẫn con đi vệ sinh!... Khi đi học, bạn ấy không tự lấy sách vở khi cô giáo yêu cầu. Khi đi ăn trưa thì không tự lấy và cất khay sau khi ăn xong, đi ngủ thì không tự lấy cất chăn gối. Việc gì bạn ấy cũng ý lại để người khác làm cho.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - HS đọc yêu cầu. - HS lắng nghe

<p>- GV đưa ra yêu cầu cho HS trả lời: + Em có nhận xét gì về bạn nhỏ trong câu chuyện trên?</p> <p>+ Em có lời khuyên gì cho bạn ấy?</p> <p>- GV nhận xét, kết luận: <i>Các em không nên học theo bạn nhỏ trong câu chuyện, đừng quá ỷ lại vào người lớn mà hãy làm những việc vừa sức để tự phục vụ cho bản thân mình.</i> <i>Hoạt động 2:</i> - GV mời HS đọc yêu cầu của bài 2: Kể về những việc em nên tự làm để phục vụ bản thân. - GV tổ chức cho HS thảo luận theo nhóm 8 và hoàn thành phiếu học tập theo mẫu trong thời gian 5 phút:</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">VIỆC LÀM PHỤC VỤ BẢN THÂN</td> </tr> <tr> <td>1. Tự đi vào lớp học</td> </tr> <tr> <td>2. ...</td> </tr> </table> <p>- GV mời đại diện các nhóm lần lượt lên bảng trình bày kết quả nhóm mình. - GV tổ chức cho các nhóm nhận xét kết quả nhóm bạn. - GV nhận xét và kết luận: Có rất nhiều việc làm vừa sức với bản thân các em nên quan sát cách cha mẹ, thầy cô làm cho mình sau đó tự làm để phục vụ bản thân. <i>Hoạt động 3:</i> - GV mời HS đọc yêu cầu của bài tập 3: Chia sẻ về những việc em đã làm để tự phục vụ bản thân và nêu cảm xúc của em sau khi đã làm việc đó. - GV tổ chức cho HS thảo luận nhóm đôi trả lời yêu cầu của bài tập. - GV mời một số nhóm trình bày trước lớp. - GV tổ chức cho các nhóm nhận xét nhóm bạn. - GV nhận xét, kết luận: Các em rất giỏi vì đã làm được những việc làm tự phục vụ bản thân mình. Hãy phát huy điều đó nhé!</p>	VIỆC LÀM PHỤC VỤ BẢN THÂN	1. Tự đi vào lớp học	2. ...	<p>- HS trả lời: + Bạn nhỏ trong câu chuyện trên rất lười nhác, không tự làm những việc phục vụ cho bản thân. + Bạn nhỏ cần phải tự mình làm những việc của mình, chỉ nên nhờ người lớn làm giúp khi việc vượt quá sức mình. - HS lắng nghe.</p> <p>- HS đọc yêu cầu bài. - HS thảo luận nhóm.</p> <p>- Đại diện các nhóm trình bày. - Các nhóm nhận xét. - HS chú ý lắng nghe</p> <p>- HS đọc yêu cầu bài. - HS thảo luận nhóm đôi. - HS trình bày. - HS nhận xét. - HS lắng nghe.</p>
VIỆC LÀM PHỤC VỤ BẢN THÂN				
1. Tự đi vào lớp học				
2. ...				

Bước 5: Các tiêu chí và bộ công cụ kiểm tra, đánh giá HS

Phiếu học tập:

VIỆC LÀM PHỤC VỤ BẢN THÂN
1. Tự đi vào lớp học
2. ....
3. ....

Bảng kiểm để HS tự đánh giá những việc bản thân mình đã và chưa làm được sau khi kết thúc tiết học:

BẢNG KIỂM		
Họ và tên:.....		
Lớp:.....		
Trường:		
Đánh dấu x vào cột tương ứng những việc mà em đã thực hiện và chưa thực hiện được		
Việc làm	Có	Không
Nghiêm túc thực hiện những yêu cầu của thầy/cô giáo trong suốt tiết học	☐	☐
Nêu được những việc làm tự phục vụ bản thân trong cuộc sống hằng ngày	☐	☐

Nêu được tác hại của việc không tự phục vụ bản thân, phụ thuộc vào người khác		
Nêu và kể với bạn về những việc làm tự phục vụ bản thân mà em đã làm được		

3. Kết luận

Nghiên cứu và thiết kế HĐTN cho HS lớp 2 là một vấn đề cấp thiết và mang ý nghĩa thực tiễn đáp ứng nhu cầu giáo dục KN sống trong đó có KN tự phục vụ cho HS nhằm hoàn thành mục tiêu của chương trình HĐTN cấp Tiểu học trong giai đoạn hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thanh Bình (2009), *Giáo trình chuyên đề giáo dục kỹ năng sống*, NXB ĐHSP Hà Nội
2. Vũ Thị Ngọc Minh, Nguyễn Thị Nga (2013), *Giúp bé tự phục vụ và thể hiện bản thân*, NXB Dân trí. Hà Nội
3. Sugahara Yuko (2015), *Cha mẹ Nhật dạy con tự lập*, NXB Văn học. Hà Nội
4. Huỳnh Văn Sơn (2009), *Nhập môn kỹ năng sống*, NXB Giáo dục. Hà Nội